

N:o 28.

Ank. till Riksd. kansli den 3 mars 1905, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående underhållet för framtiden af den s. k. Långebron öfver Helgeån vid Kristianstad i Kristianstads län.

(I. A.)

I en till Riksdagen aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition (n:o 37) har Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden den 11 november 1904 föreslagit Riksdagen att för sin del besluta, att den staden Kristianstad genom kungl. bref af den 15 mars 1622 tillförsäkrade frihet från deltagande i underhållet af den öfver Helgeån vid Kristianstad emellan staden å ena och Gärds härad å andra sidan om ån ledande bron, kallad Långebron, och därmed den på samma kungl. bref grundade skyldighet för väghållningsskyldige i Gärds, Villands, Albo, Östra och Västra Göinge härad af Kristianstads län samt i Färs och Frosta härad af Malmöhus län att underhålla inom stadens område belägen del af bron skall upphöra med utgången af år 1905, med åliggande dock för nuvarande brohållningsskyldige att dessförinnan hafva i laggillt skick försatt den del af bron, som af dem nu underhålles.

I detta ärende har departementschefen till ofvanberörda statsrådsprotokoll anfört följande:

»Öfver Helgeån leder vid Kristianstad emellan staden å ena och Gärds härad å andra sidan om ån en bro, kallad Långebron, hvilken

Bih. till Riksd. Prot. 1905. 4 Saml. 1 Afd. 20 Häft. (N:o 28, 29). 1

underhålles till den del, som faller inom Gärds härad, af de väghållnings-skyldige i detta härad, och till den del, som ligger inom stadens område, af de väghållningsskyldige i Gärds, Villands, Albo, Östra Göinge och Västra Göinge härad af Kristianstads län samt i Färs och Frosta härad af Malmöhus län med undantag för vissa sockne- och byamän i sistnämnda härad. Ursprungligen har skyldigheten att underhålla bron i dess helhet ålegat bönderna i förenämnda 7 härad, af hvilka Östra och Västra Göinge härad förr utgjort ett härad: Göinge härad, samt i Listers härad af Blekinge län. I det nådiga bref af den 15 mars 1622, hvarigenom danske konungen Kristian IV meddelade den nyanlagda staden Kristianstad och dess invånare åtskilliga friheter och privilegier — hvilka han dock förbehöll sig rätt att förändra allteftersom det syntes honom rådligt samt hans rikens nödtorft och gagn kunde fordra — bestämmes, bland annat, att det skulle åligga borgerskapet i staden att alla vägar, som till staden låge, sedan de en gång blifvit färdiga, vidmakthålla, såvidt de låge inom stadens frihet och dess marker, men att »den långa bron» till staden skulle underhållas af bönderna i de socknar och landtbyar, mellan hvilka den allaredan vore skiftad; och i ett nådigt bref, utfärdadt af samme konung den 20 februari 1624, heter det, att, som det låge stor makt uppå, att Kristianstads befästning komme till stånd och hölles vid makt, både för det skydds skull, som därigenom bereddes skåningarne, och med hänsyn till den köpenskap, som där redan bedrefves, men vägarne dit voro så beskaffade, att ingen kunde begagna dem utan stort besvär, så hade adeln i Skåne medgifvit, att alla deras bönder och tjänare i Listers, Frosta, Albo, Gärds, Villands, Göinge och Färs härad skulle förfärdiga broar, vägar och gator till och i Kristianstad; därför skulle nu bönderna i dessa härad tilldelas enhvar sin del af de vägar, som ledde till staden, och, då bönderna erbjudit sig att af hvar hel gård årligen betala 4 skilling samt af hvar half och adelns dagsverksgårdar 3 skilling till underhåll af bron vid Kristianstad, så föreskrefs, att en uträkning skulle verkställas i fråga om, huru mycket som sålunda skulle komma att inflyta.

Den förstnämnda sju härad i Skåne sålunda åliggande skyldigheten att underhålla bron i fråga har, sedan Skåne införlifvats med Sverige, bekräftats. Efter det Skåne år 1719 delats i Kristianstads och Malmöhus län, påyrkade generalen och guvernören Hård i anledning af ett då föreliggande förslag till brobyggnad, att Frosta och Färs härad allmoge skulle befrias från att deltaga i byggandet af bron, men i nådigt bref af den 1 februari 1726 förklarades, att Frosta och Färs härad icke kunde sig i detta fallet undandraga, utan borde till brobyggnaden och dess underhåll bidraga lika med ifrågavarande fem härad i Kristianstads län eller alltså

Östra och Västra Göinge, Gärds, Villands och Albo härad. Vid denna tidpunkt synes sålunda Listers härad icke längre hafva varit skyldigt att deltaga i brons underhåll.

I början af 1850-talet väcktes åter fråga om nybyggnad af bron; och då framställdes yrkanden därom, att staden Kristianstad och Gärds härad, inom hvilkas område bron vore belägen, måtte förpliktas att ensamma bygga och underhålla bron; men detta bestreds särskildt från stadens sida, därvid åberopades dess privilegier samt nådiga brefvet af den 1 februari 1726, hvilka ovillkorligen fritoge staden från denna skyldighet. I fråga om nybyggnad och underhåll af bron meddelades den 17 augusti 1855 utslag gemensamt af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kristianstads och Malmöhus län, hvarigenom på grund af den utredning, som förekommit, och under hänvisning till nådiga brefven af den 20 februari 1624 och den 1 februari 1726, ifrågavarande 7 härad förpliktades att fortfarande ensamma vidkännas kostnaden för brons uppbyggande och underhåll, dock med den lindring, som kunde uppkomma dels genom bidrag af allmänna medel och dels med hänseende till möjligen blifvande svängbro; därjämte förordnades, att bron skulle helt och hållet nybyggas, att å den nya bron skulle göras öppning eller lucka i segelleden samt att, om, på sätt föreslaget blifvit, öfver denna öppning komme att anbringas en sväng- eller rullbro, däraf fördelen hufvudsakligen komme staden till del, staden ensam skulle vidkännas icke blott den högre kostnad, hvartill anbringandet af en sådan bro kunde uppgå utöfver hvad till brobyggnaden eljest åtginge, utan äfven framtida underhållet af sväng- eller rullbron. Kammarkollegium, hvarest besvär häröfver anfördes, fann ej skäl till annan ändring i Kungl. Maj:ts befallningshafvandes utslag, än att, då Fulltofta socknemän och Ousby byamän i Frosta härad blifvit enligt guvernörens i Skåne resolutioner den 20 mars 1696 och den 26 juli 1712 befriade från deltagande i byggnad af Långebron i anseende därtill, att dem åläge att bygga och vidmakthålla 6 andra broar, bemälde sockne- och byamän borde samma befrielse fortfarande tillgodonjuta; och detta kammarkollegii utslag blef af Kungl. Maj:t genom resolution den 10 augusti 1858 fastställt.

Den nya bron var färdig år 1861 och hade kostat omkring 321,000 kronor.

Den 17 juni 1891 beslöto ifrågavarande 7 häradsskyldiga fastighetsägare, hvilka emellertid för fullgörande af den dem åliggande skyldigheten att bygga och underhålla Långebron sammanslutit sig i ett bolag, att hos Eders Kungl. Maj:t i underdånighet anhålla dels om ett årligt bidrag till brons framtida underhåll och dels om ett anslag för en gång till afbetalning af bolagets skuld. I den underdåniga skrifvelse af

den 30 september 1891, som bolagets direktion i anledning af detta beslut aflät till Eders Kungl. Maj:t, anfördes, bland annat, följande.

Ehuru frågan om förenämnda 7 härads skyldighet att ensamma bygga och underhålla bron måste anses vara slutligen afgjord genom nyssnämnda nådiga resolution af den 10 augusti 1858, saknades likväl icke sannolika skäl för det antagandet, att det nu å sagda härad hvilande brobyggnadsbesväret ursprungligen varit inskränkt till att första gången uppbygga bron och sedermera med en viss ringa årlig afgift bidraga till underhållet af densamma. I hvarje fall hade icke blott uppfattningen, i äldre tider åtminstone, varit sådan, utan staten hade, då nybyggnad eller kostbarare reparation å bron förestått och bidragen från förberörda härad varit otillräckliga, själf tagit saken om hand och genom anvisande af penningar, materialier och arbetsmanskaf dragit försorg om arbetets utförande. Anledningen härtill finge väl antagas hafva varit den, att bron ansetts vara för Kristianstad såsom fästning oundgängligen nödig, och ehuru denna grund för statens deltagande i brohållningsbesväret numera, då fästningen vore raserad, icke vidare vore för handen, syntes det dock icke vara en obillig fordran af de härad, på hvilka i senare tiden hela bördan af brohållningsskyldigheten kommit att hvila, att de genom understöd från statens sida, såsom i äldre tider skett, bereddes en lindring härutinnan, för hvilken jämväl andra giltiga skäl kunde förebringas. Därigenom att Listers härad, som ursprungligen haft skyldighet att deltaga i brons underhåll, för något annat statens ändamål befriats från detta onus, hade detta kommit att så mycket tyngre hvila på de kvarstående brohållningsskyldige, hvilka icke, såvidt känt vore, fått tillgodonjuta någon förmån, som motsvarade det sålunda ökade brohållningsbesväret. Då staten genom privilegier skyddat staden Kristianstad, som mer än flertalet af ifrågavarande härad torde hafva haft fördel af bron, från allt deltagande i brohållningsskyldigheten, som enligt gällande lag eljest skolat delvis åligga staden, så borde däraf följa, att, då numera inga giltiga grunder funnes för en dylik befrielse, staten, som också med hänsyn till det i Kristianstad befintliga artillerietablissemanget hade direkt nytta af bron, vidkändes skäligen bidrag till kostnaden för densamma. De grunder, som föranledt, att ifrågavarande onus blifvit pålagdt häradena i fråga, förefunnes ej heller numera: Kristianstad hade nämligen upphört att vara fästning, för handelsrörelsen därstädes vore bron, då landsbygden nu stode i förbindelse med staden genom sex järnvägar, ej af samma betydelse som fordom och af de sålunda förändrade förhållandena borde väl betingas en motsvarande ändring af den nu existerande, mot den allmänna uppfattningen och gällande lagbestämmelser stridande brohållningsskyldigheten. På dessa grunder och af i

öfrigt anförda skäl anhöll direktionen i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t måtte i nådig proposition föreslå Riksdagen att bevilja bolaget dels ett årligt anslag af 1,800 kronor till brons framtida underhåll, motsvarande medeltalet af underhållskostnaden under åren 1880—1889, dels ock för en gång ett bidrag af 40,000 kronor till afbetalning å bolagets till 80,089 kronor 21 öre uppgående skuld.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kristianstads län, som till Eders Kungl. Maj:t öfverlämnade direktionens underdåniga ansökning, förordade därvid på det varmaste afseende å densamma, då det torde vara billigt, att staten bidroge till brons underhåll och därigenom lättade bördan för de brohållningsskyldiga häradena, hvilka nu måste för brons underhåll samt i räntor och amorteringar å bolagets skuld årligen utgifva, efter 6 kronor för helt mantal, omkring 13,000 kronor.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, hvars utlåtande i ärendet inforrades, ansåg åtskilliga skäl finnas af beskaffenhet att göra en mellankomst från statens sida i den riktning, direktionen afsett, fullt befogad och för den allmänna samfärdseln ändamålsenlig. Sålunda kunde det väl icke förnekas, att ifrågavarande härad, allrahelst efter tillkomsten af nu gällande lag om väghållningsbesvärets utgörande på landet, i afseende å skyldigheten att underhålla Långebron intoge en undantagsställning, som måste anses vara i och för sig högst oegentlig och därför böra utjännas, i den mån detta läte sig göra utan alltför stora uppoffringar från statens sida. Af detta och andra skäl vore det billigt, att staten trädde emellan med ett anslag för en gång, på sätt direktionen ifrågasatt, därvid dock borde fästas det villkor, att den broafgift, som dittills utgått för brons trafikerande, skulle upphöra, under det att det vore mindre lämpligt, att staten förbunde sig att för framtiden bidraga till brons underhåll. Där- emot vore det ej obilligt, att staden Kristianstad, som nu endast erlade en årlig afgift för svängbron, men som i väsentlig mån hade fördel af afgifts- fri trafik öfver bron, verksammare än hittills bidroge till brons underhåll med ett belopp, som styrelsen föreslog till 1,000 kronor årligen.

Sedan ärendet remitterats till kammarkollegium, infortrade kolle- gium från stadsfullmäktige i Kristianstad deras yttrande, huruvida och i sådant fall med hvilket belopp de kunde vara villiga att bidraga till underhållet af bron. I detta yttrande, som afgafs den 6 oktober 1892, förklarade sig stadsfullmäktige finna sådana skäl icke vara för handen, att staden borde binda sig till något bidrag för ifrågavarande ändamål. I anledning af Kungl. Maj:ts resolution den 10 augusti 1858 — hvarigenom för öfrigt den staden genom dess privilegier medgifna befrielsen från skyl- digheten att underhålla bron blifvit bekräftad — hade staden för byggan-

det af den nuvarande svängbron fått vidkännas en kostnad af 20,657 kronor och hade sedermera för dess underhåll årligen haft större eller mindre utgifter, som år 1883 uppgått till 3,219 kronor 22 öre; och då staden därjämte kostnadsfritt afstått för bron och den nya strömfåran erforderlig jord, så hade staden för bron måst underkasta sig betydliga uppoffringar, hvilka fullt uppvägede den fördel, som staden möjligen skulle hafva däraf, att trafiken öfver bron blefve afgiftsfri, en fördel som, då staden numera genom järnvägar hade bekväma kommunikationer med landsbygden söder- och västerut, vore af ringa betydelse.

I utlåtande, afgifvet den 12 december 1895, anförde kammarkollegium, att i fråga såväl om ordnandet af bolagets återstående skuld för den nuvarande brobyggnaden som om förändring för framtiden i skyldigheten att underhålla bron förändrade förhållanden inträffat, i följd hvaraf dessa frågor torde få anses hafva kommit i ett väsentligen förändradt skick mot vid tiden för den underdåniga ansökningens afgifvande. Bland annat hade nämligen i följd af en framställning från en del brohållningsskyldige frågan om brounderhållet varit föremål för pröfning och afgörande af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kristianstads och Malmöhus län. Dessa myndigheters gemensamma utslag, som meddelats den 8 oktober 1895, hade emellertid af flere bland de brohållningsskyldige öfverklagats genom besvär, som ännu vore beroende på kollegii pröfning. Med afseende härå hemställde kollegium, att Eders Kungl. Maj:t måtte finna den underdåniga ansökningen icke till någon Eders Kungl. Maj:ts vidare åtgärd föranleda.

Nyssnämnda utslag af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i de båda skånska länen meddelades i anledning af en till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län ingifven skrift, däri åtskilliga väg- och brohållningsskyldige inom Färs och Frosta härad anhållit, att, som enligt 5 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891 hvarje härad i regeln skulle i väghållningsafseende utgöra en gemensamhet för sig samt i vederbörlig ordning blifvit bestämdt, att de 7 härad, som underhölle Långebron, skulle hvar för sig utgöra ett väghållningsdistrikt, frågan om skyldigheten att för framtiden bygga och underhålla bron måtte ånyo pröfvas och i sammanhang därmed Färs och Frosta härad befrias från att deltaga i detta underhåll. I utslaget förklarade Eders Kungl. Maj:ts bemålde båda befallningshafvande — under åberopande af 5 § i väglagen och då de om brons underhåll meddelade bestämmelser, hvilka icke kunde anses sådant åtagande, hvarom förmäldes i 19 § af samma lag, vore genom lagen upphäfda, såvidt angående den del af brobyggnaden, som vore belägen inom Gårds härad — att från och med den 1 januari 1895, då väglagen i sin helhet trädde i kraft,

Färs, Frosta, Västra Göinge, Östra Göinge, Albo och Villands härad skulle vara befriade från att underhålla viss del af bron, som finge anses vara belägen inom Gärds härad, hvilken skyldighet därefter ensamt skulle åligga vägkassan i Gärds härad; men enär, vidkommande underhållet af den inom staden Kristianstads område belägna del af brobyggnaden, nya väglagen endast afsåge väg eller bro å landet, samt det icke tillkomme Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande att upphäfvade de af Kungl. Maj:t i äldre tider meddelade föreskrifter om underhåll af den inom stadens område belägna del af brobyggnaden, funne Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande framställningen i denna del icke kunna af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande godkännas. Besvär, som häröfver anfördes hos kammarkollegium och sedermera fullföljdes hos Eders Kungl. Maj:t, föranledde ej ändring i Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes utslag; och då Eders Kungl. Maj:t den 20 mars 1900 meddelade nådig resolution i anledning af dessa besvär, anbefalldes Eders Kungl. Maj:t samtidigt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kristianstads län att med afseende å det förändrade skick, hvori ärendet rörande direktionens för Långebrobolaget framställning om statsanslag kommit genom berörda nådiga resolution samt genom öfriga under ärendets handläggning ändrade förhållanden, i ärendet afgifva nytt utlåtande.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande lämnade direktionen för bolaget tillfälle att åter yttra sig och aflämnade med eget underdånigt utlåtande af den 27 januari 1902 en underdånig skrifvelse från direktionen. I denna skrifvelse meddelade direktionen, att den af brons nybyggnad uppkomna skulden dåmera guldits, till följd hvaraf det ifrågasatta större anslaget icke vidare vore erforderligt. Beträffande åter det framtida underhållet af bron, vore det uppenbarligen stridande mot den nya väglagens syftemål i afseende å vägunderhållets jämnare fördelning, att bördan därpå skulle hvila å ifrågavarande 7 härad; rättvisa och billighet kräfde, att ifrågavarande skattskyldighet upphäfdes. Direktionen anhöll i underdånighet, i enlighet med beslut af de brohållningsskyldige vid bolagsstämma den 22 juni 1901, med ändring af sin tidigare framställning, det Eders Kungl. Maj:t täcktes besluta, att skyldighet till deltagande i underhållet af Långebron icke vidare skulle åligga de nu underhållsskyldiga hemman uti nämnda 7 härad.

För egen del anförde Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att, ehuru numera, sedan den för brons nybyggnad åsamkade skulden blifvit betalad, den årliga kostnaden för bron icke uppginge till så högt belopp, att den kunde kännas synnerligen betungande för de underhållsskyldige i nämnda härad, det likväl vore billigt och rättvist, att de blefve befriade

från detta onus. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ansåge emellertid, med hänsyn till hvad Kristianstads privilegier i detta afseende innehölle, staden icke kunna mot sitt bestridande förpliktas att öfvertaga underhållet af bron och fann fördenskull, om direktionens ansökning skulle bifallas, ingen annan utväg återstå, än att underhållet öfvertoges af statsverket.

I förnyadt underdånigt utlåtande den 28 maj 1903 anförde kammarkollegium beträffande saken, sådan den nu föreläge eller i fråga om befrielse för de nuvarande brohållningsskyldige från skyldigheten att för framtiden bygga och underhålla den inom staden Kristianstads område belägna delen af bron, att, då detta onus, sådant det hittills varit ordnad, innebure en, särskildt efter tillkomsten af den nya väglagen, mot gällande allmänna stadganden i flera afseenden stridande oegentlighet och dess bibehållande vid därtill förpliktade hemman i och för sig icke kunde anses billigt eller rimligt, kollegium för sin del icke kunde annat än finna det önskvärdt, att detta onus blefve från berörda hemman aflyftadt. Endylik befrielse torde emellertid icke kunna medgifvas, med mindre samtidigt meddelades bestämmelser om, på hvilket annat sätt skulle med utgörande af samma onus för framtiden förfaras, och ehuru i detta afseende förekomme, att staden Kristianstad på grund af sina privilegier haft att åtnjuta frihet från ifrågavarande brohållningsbesvär, borde dock denna förmån ej anses vara af så okränkbar beskaffenhet, att densamma icke borde kunna, äfven mot stadens bestridande och utan något vederlag från statsverkets sida, genom särskild lagstiftningsåtgärd upphävas, när med hänsyn till förändrade förhållanden sådant kunde pröfvas skäligt. Och då det syntes vara utom allt tvifvel, att staden numera vunnit sådan ekonomisk förkofran samt äfven i öfrigt intoge en så väsentligen förändrad ställning mot hvad förhållandet varit vid tiden för privilegiernas utfärdande, att ett undantag till förmån för staden från den i 25 kap. 8 § byggningsabalken stadgade skyldighet för städerna att röja och hålla väg och broar så långt stadens ägor räckte icke vidare vore sig af något behof påkalladt eller med billighet och rättvisa öfverensstämmande, tvekade kollegium icke att förorda en öfverflyttning på staden af ifrågavarande brohållningsbesvär.

Stadsfullmäktige i Kristianstad, som lämnats tillfälle att yttra sig i anledning af hvad kammarkollegium sålunda anført, hafva gentemot kollegium förfäktat okränkbarheten af stadens privilegier och i detta afseende anført, att genom den s. k. Malmö recess af den 18 december 1662, som utgjorde resultatet af underhandlingar mellan den svenska konungamakten, å ena, och den till landtdag samlade adeln jämte ombud från

prästerskapet och städerna i Skåne, Halland och Blekinge, å andra sidan, de städerna i nämnda, förut danska provinser tillförsäkrade privilegier bekräftats och att till gengäld för de från kronans sida adeln, prästerna och borgerskapet medgifna förmåner ständerna åtagit sig vissa förpliktelser. Då Malmö recess sålunda hade karaktären af ett fördrag mellan svenska kronan och nyssnämnda provinser, syntes ett ensidigt rubbande af de genom detta fördrag bekräftade stadsprivilegierna knappast kunna rättsligen försvaras. Ej heller förefunnes något materiellt skäl för den föreslagna kränkningen af dessa privilegier; ty staden, som mot sitt bestridande förpliktats att ensamt vidkännas ej blott den särskilda kostnaden för anbringandet, utan äfven det framtida underhållet af svängbron och som, äfvenledes i sammanhang med den senaste ombyggnaden af bron, kostnadsfritt afstått härför erforderlig mark, hade härigenom blifvit pålagd en tunga, som syntes fullt motsvara hvad som af samhället i detta hänseende skäpligen kunde fordras. Stadsfullmäktige hemställde sålunda, att det af kammarkollegium väckta förslaget icke måtte till någon Eders Kungl. Maj:ts åtgärd föranleda.

Efter nådig remiss har äfven justitiekanslersämbetet den 30 sistlidne april yttrat sig i ärendet och därvid anført, bland annat, att privilegier af den beskaffenhet som det ifrågavarande, hvilket meddelats staden Kristianstad för befordrande af ett allmänt intresse, utan att staden därför åtagit sig några motsvarande förpliktelser, och som utgjordes af befrielse från ett allmänt besvär, enligt allmänt antagen statsrättslig grundsats ansåges kunna af statsmakterna upphävas utan samtycke af den privilegierade och utan vederlag samt att härtill komme, att kronan i privilegii-brevet uttryckligen förbehållit sig rättigheten att efter omständigheterna företaga ändring i privilegierna. Malmö recess, som, såvidt ämbetet kunnat finna, icke innehölle någon bestämmelse därom, att någon särskild förpliktelse skulle åligga Kristianstad för det ifrågavarande privilegiets åtnjutande, innebure således icke någon förändring i privilegiets karaktär, utan endast en af konungamakten och ständerna meddelad bekräftelse på det förut af konungamakten ensam gifna privilegiet. Och Malmö recess vore visserligen att anse såsom ett fördrag mellan svenska konungamakten och ständerna i Skåne, Halland och Blekinge, men däraf följde ock, att för ändring i fördraget icke erfordrades beslut af andra än kontrahenterna, d. v. s. Konungen och ständerna eller numera Riksdagen, å hvilken ständernas befogenhet öfvergått. Ämbetet ansåg sig, under åberopande för öfrigt af hvad kammarkollegium i ärendet anført, kunna förorda, att ifrågavarande brohållningsbesvär öfverflyttades å staden Kristianstad.

Den ifrågavarande bron, hvars hela längd är 447,20 meter, består af den egentliga af järn byggda bron öfver själfva ån, hvilken med inberäkning af östra landfästet åt stadens sida upptager en längd af 71,80 meter, och den s. k. chausséen mellan järnbron och bommen vid Härlöf i Gärds härad, 375,40 meter lång. Häraf räknas enligt Eders Kungl. Maj:ts förenämnda resolution af den 20 mars 1900 såsom hörande till Gärds härad 300,76 meter af chausséen, räknadt från väster, hvilken sträckas underhåll följaktligen numera åligger de väghållningsskyldige inom nämnda härad; och faller inom stadens område 74,64 meter af chausséen, den egentliga bron och östra landfästet, tillhoppa 146,44 meter. Långebrobolagets årliga kostnader för brounderhållet hafva, enligt en bland handlingarna i ärendet befintlig tablå, under de 10 åren 1880—1889 växlat mellan högst 3,165 kronor 14 öre och lägst 945 kronor 59 öre; den årliga medelkostnaden för dessa år, under hvilka bolaget underhöll bron i dess helhet, är 1,804 kronor. På grund af särskilda nådiga bref, det sista af den 28 september 1900, har af vederbörande till och med år 1901 uppburits viss afgift af de bron trafikerande.

Såsom Eders Kungl. Maj:t lär finna, afser direktionens öfver Långebrobolaget underdåniga framställning, sådan den nu föreligger, endast underhållet af den del af bron i fråga, som ligger inom staden Kristianstads område. Den öfriga, inom Gärds härad belägna delen af bron underhålles, som förut nämnts, numera, enligt Eders Kungl. Maj:ts resolution af den 20 mars 1900 och i öfverensstämmelse med hvad som är stadgadt i gällande väglag, af de väghållningsskyldige i sistnämnda härad. Beträffande underhållet utaf förstnämnda del af bron synes mig ej heller finnas några sakliga skäl att bibehålla den nuvarande ordningen, enligt hvilken underhållsskyldigheten hvilar på de väghållningsskyldige i oftanämnda 7 härad och icke på staden, hvilken, om densamma icke genom nådiga brefvet af den 15 mars 1622 befriats därifrån, skyldigheten att underhålla denna del af bron, enligt det allmänna stadgandet i 25 kap. 8 § byggningsbalken, skolat åligga. De särskilda förhållanden, som en gång gjort det å ena sidan behöfligt för staden att befrias från bördan af brounderhållet och å andra sidan rätt och billigt, att denna börda lades å andra delar af Skåne, äro sedan länge icke mer för handen. För att bringa underhållsskyldigheten jämväl beträffande nu ifrågavarande del af bron i öfverensstämmelse med gällande lagstiftning erfordras emellertid, att det staden Kristianstad genom nyssnämnda nådiga bref meddelade privilegium i afseende å brounderhållet blifver upphäfdt. Några formella hinder synas icke heller ligga i vägen för ett sådant upphäfvande. I detta afseende tillåter jag mig att åberopa hvad justitiekanslersämbetet i ärendet anfört till bemötande af hvad som

från stadens sida påståtts om okränkbarheten af dess privilegier. Något vederlag åt staden för borttagande af berörda privilegium synes ej heller böra sättas i fråga, då det icke ådagalagts, att staden iklädt sig någon mot befrielsen från underhållet af bron svarande skyldighet.»

Utskottet, som icke haft något att emot förevarande framställning erinra, hemställer alltså,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 3 mars 1905.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.
